

Protestantse
Kerk

Vindplaats van
geloof, hoop en liefde

Overige bijlagen

bij het verdiepingsprogramma
Gedeeld leiderschap:
de pioniersreis als gezamenlijke trektocht

Bij Kompas 1: werkblad 'Je kunt het niet alleen'

Bij Kompas 2: werkblad 'Breed beraad'

Bij Reisgids: tekst van de reisgidsvideo

Bij Route: tool voor het bepalen van een vervolgroute

Werkblad: Je kunt het niet alleen

Exodus 18:13-19

De volgende dag sprak Mozes recht over het volk. Van 's morgens vroeg tot 's avonds laat stonden de mensen om hem heen. Toen zijn schoonvader zag wat Mozes allemaal voor het volk moest doen, vroeg hij: 'Waarom doe je dit zo? Waarom houd jij als enige zitting, terwijl de mensen zich van 's ochtends tot 's avonds om je verdringen?' Mozes antwoordde zijn schoonvader: 'Omdat het volk bij mij komt om God te raadplegen. Als ze een geschil hebben, wordt dat aan mij voorgelegd, en dan beslis ik wie er in zijn recht staat en vertel ik hun hoe Gods wetten en voorschriften luiden.' 'Het is niet verstandig wat je doet,' zei zijn schoonvader, 'je zult er nog onder bezwijken, en de mensen die bij je komen ook. Dit is een veel te zware taak voor je, je kunt die niet alleen aan. Luister, ik zal je een goede raad geven, en moge God je dan terzijde staan.

(...)

Exodus 18:24-26

Mozes luisterde naar zijn schoonvader en deed wat deze hem had aangeraden. Hij koos uit heel Israël doortastende mannen en stelde hen over het volk aan: hij gaf hun de leiding over groepen van duizend, van honderd, van vijftig en van tien. Zij stonden altijd klaar om over het volk recht te spreken. Moeilijke zaken legden ze aan Mozes voor, in eenvoudiger zaken deden ze zelf uitspraak.

(NBV21)

Toelichting bij de tekst (voor de gespreksleider)

Dit programma gaat over leidinggeven als gezamenlijke trektocht. De uittocht uit Egypte en de lange reis op weg naar het beloofde land zou je kunnen zien als hét voorbeeld van een gezamenlijke trektocht. Het is in ieder geval geen verzorgde reis, al zorgt God onderweg wel voor zijn volk. Maar de manier waarop Mozes deze trektocht leidt is aanvankelijk niet die van gedeeld leiderschap. Jethro, zijn schoonvader, ziet dat Mozes aan zijn solo-leiderschap dreigt te bezwijken. De taak is te zwaar voor één persoon. Behalve dat deze manier van leidinggeven voor de leider te zwaar is, is het ook voor de volgers geen pretje. Jethro zegt letterlijk: 'Je zult er nog onder bezwijken, en de mensen die bij je komen ook.' Hij geeft Mozes daarom de wijze raad om het vele werk te verdelen, op een manier die rekening houdt met de mogelijkheden van de mensen die Mozes kiest om een deel van zijn taken over te nemen. Niet iedereen die daarbij wordt ingeschakeld, krijgt dezelfde verantwoordelijkheid. Het is nogal een verschil of je verantwoordelijk bent voor duizend mensen of voor tien. Mozes kijkt naar de competentie die zijn mede-leiders hebben en koppelt de juiste taak aan de juiste persoon. Gedeeld leiderschap wil dus niet zeggen dat iedereen die leidinggeeft dezelfde rol heeft. Het verdiepingsprogramma 'Op je plek met je talent' van de module 'Gezonde teamcultuur' werkt dit verder uit.

Werkblad: Breed beraad

Toelichting bij de tekst

De kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland is een document dat beschrijft waar dit kerkgenootschap voor staat en hoe de zaken geregeld zijn. De kerkorde in engere zin bestaat uit de 'Romeinse artikelen', die zo genoemd worden vanwege de aanduiding met Romeinse cijfers. Je kunt deze artikelen als de 'grondwet' van de Protestantse Kerk beschouwen. Deze artikelen worden uitgewerkt in de zogenaamde 'ordinanties'. Ordinantie 4 gaat over de werkwijze van de leiding van een plaatselijke kerk, de kerkenraad. Daarin wordt onder andere beschreven in welke gevallen de gemeente - de gemeenschap of community in termen van een proefplek - geraadpleegd moet worden. Die tekst staat hieronder.

Ordinantie 4-8-9 (kerk orde Protestantse Kerk in Nederland)

De kerkenraad neemt geen besluiten tot het wijzigen van de gang van zaken in de gemeente ten aanzien van:

- het toelaten van doopleden tot het avondmaal;
- het zegenen van andere levensverbintenissen dan een huwelijk van man en vrouw dan na beraad in de gemeente.

De kerkenraad neemt in ieder geval geen besluiten tot het wijzigen van de gang van zaken in de gemeente ten aanzien van:

- het beantwoorden van de doopvragen door doopleden;
- het verlenen van stemrecht aan anderen dan belijdende leden;
- de wijze van de verkiezing van ambtsdragers;

en ter zake van:

- de aanduiding en de naam van de gemeente;
- het voortbestaan van de gemeente;
- het aangaan van een samenwerkingsverband met een andere gemeente;
- de plaats van samenkomst van de gemeente;
- het verwerven, ingrijpend verbouwen, afbreken, verkopen of op andere wijze vervreemden van een kerkgebouw;
- de plaatselijke regeling als bedoeld in artikel 8-5;
- het beleidsplan;
- de begroting en jaarrekening

dan nadat de leden van de gemeente in de gelegenheid zijn gesteld hun mening kenbaar te maken.

Tekst van de reisgidsvideo

Introductie

Heb je weleens een groep wilde ganzen zien vliegen? Zo'n groep vliegt altijd in V-formatie. Instinctmatig beseffen ze dat dit het meest aerodynamisch is. Zo beperken ze de luchtweerstand voor elkaar. Omdat ze hetzelfde doel voor ogen hebben, vliegen ze ook allemaal in dezelfde richting. Ganzen en andere trekvogels maken van hun reis dus echt een gezamenlijke trektocht.

Wat kunnen wij daarvan leren als het gaat om leidinggeven aan een proefplek? **Hoe betrek je mensen bij het proces van pionieren? Hoe zorg je dat de pioniersreis ook echt een gezamenlijke trektocht is?** Daarover wil ik het hebben in deze tweede video van de module 'gedeeld leiderschap'.

Samen plannen maken, uitvoeren en bijstellen

Misschien heb je de eerste video van deze module al gezien. Daarin presenteerde ik dit model voor gedeeld leiderschap. Ik vertelde toen dat je de missie, de cultuur en de organisatie van je proefplek voortdurend op elkaar moet blijven afstemmen. Als pionierende proefplek blijf je namelijk inspelen op steeds weer nieuwe inzichten en ontwikkelingen. **'Actie-lerend leiden'** noemde ik dat.

Het proces van samen besluiten nemen, taken verdelen en plannen bijstellen staat dus centraal bij gedeeld leiderschap. Alle betrokkenen spelen hierbij een eigen rol. Maar iemand moet wel leidinggeven aan dit proces. Want zo vanzelf als het bij ganzen lijkt te gaan, zo gaat het bij proefplekken meestal niet. Het is soms hard werken om iedereen in de juiste formatie en richting te laten vliegen. En om te zorgen dat iedereen mee kan doen op een manier die bij hem of haar past.

Bij de meeste proefplekken geeft de pionier leiding aan dit proces. Rond de pionier staan het team en de community. De interactie tussen pionier, team en community verschilt per situatie, ontwikkelingsfase en omgeving waarin de proefplek zich bevindt. Soms heeft de pionier nadrukkelijk het voortouw. In andere situaties komt het initiatief meer vanuit het team of de community. Het maakt niet zoveel uit waar het initiatief ligt. Zolang iedereen zich maar écht betrokken voelt bij wat er gebeurt. **Ook is het belangrijk dat iedereen zijn of haar steentje kan bijdragen. Daarnaast is het natuurlijk belangrijk dat alle initiatieven bijdragen aan de missie van je proefplek.** En over al die initiatieven gesproken: doen we niet te veel?

Wat je bij gedeeld leiderschap wilt voorkomen, is dat één centrale leider alles beslist en alles regelt voor de rest. Of dat er een klein team is dat de koers bepaalt, waarbij de rest alleen maar mag volgen. **Probeer van de pioniersreis daarom echt een gezamenlijke trektocht te maken. Op een manier die past bij jouw proefplek.**

Intermezzo

Voordat ik dieper inga op het 'waarom en hoe' van de pioniersreis als gezamenlijke trektocht, heb ik een korte invuloefening voor je. Er is een Afrikaans gezegde dat door Nelson Mandela bekend is geworden: Alleen ga je sneller, maar <vul in>

Je krijgt 30 seconden de tijd om te bedenken wat het tweede deel van dit gezegde is, alleen of even in overleg met iemand anders. Niet stiekem googelen. Het antwoord volgt aan het einde van de video. Succes!

Praktische, psychologische en theologische redenen

Waarom is het eigenlijk zo belangrijk om van de pioniersreis een gezamenlijke trektocht te maken? Hiervoor wil ik drie redenen bespreken: praktisch, psychologisch en theologisch.

Praktisch

Praktisch kijken we weer even naar de ganzen. Ik denk niet dat zij diepe psychologische behoeften of theologische motieven hebben. Zij maken er gewoon een gezamenlijke trektocht van, **omdat ze op die manier het verst komen**.

Psychologisch

Mensen hebben wél psychologische behoeften. Als wij ons ergens voor inzetten, dan willen we daar 'mede-eigenaar' van zijn. Daarbij willen we de vrijheid hebben om **eigen keuzes** te maken. We willen ons met anderen en **met het doel verbonden voelen**. En we willen onze **gaven of talenten kunnen inzetten**. Als je hier rekening mee houdt, dan versterk je de motivatie van anderen om mee te doen.

Omgekeerd geldt natuurlijk hetzelfde: **als je te weinig rekening houdt met de behoeften van betrokkenen, dan haken mensen af**. Of ze zijn niet vanuit motivatie betrokken, maar vanuit MOETivatie. GeMOETiveerde mensen ervaren vanuit zichzelf of vanuit hun omgeving een plicht om mee te doen. Maar eigenlijk willen ze dat niet. Vroeg of laat leidt dat natuurlijk tot problemen.

Theologisch

Als derde is er een **theologische** reden om van de pioniersreis een gezamenlijke trektocht te maken. In Efeziërs 4 heeft Paulus het over '**eenheid en samenhang**' in de christelijke gemeenschap. In vers 11 en 12 staat dat Christus daarin zelf leiders aanstelt, om mensen toe te rusten voor het werk in zijn dienst.

Verderop, in vers 16, staat dat vanuit het hoofd het hele lichaam samenhang krijgt. Maar het hoofd is Christus! Het lichaam wordt daarnaast ondersteund en bijeengehouden door 'gewrichtsbanden'. Waarschijnlijk worden hiermee de leiders bedoeld.

Het doel van leiderschap wordt ten slotte heel mooi verwoord in de laatste zin van vers 16: *leder deel draagt op eigen wijze bij tot de groei van het lichaam, dat zo zichzelf opbouwt door de liefde*.

Dus als iedere betrokkene bij een proefplek op eigen wijze bijdraagt aan de pioniersreis, dan is er sprake van een gezamenlijke trektocht. En het is de taak van leiders om dat mogelijk te maken.

Nu is het alleen nog de vraag hoe je dat doet.

Allereerst moeten leiders daarbij opletten dat ze zichzelf niet té belangrijk maken. Als leider ben je niet het hoofd. Je bent een 'gewrichtsband of een pees', om het beeld van Paulus te gebruiken. Je taak als leider is om voor steun en samenhang te zorgen in het lichaam, vanuit het Hoofd met een hoofdletter. Deelnemers hebben hierin zelf ook een verantwoordelijkheid. Soms wordt gezegd dat mensen de leiders krijgen die ze verdienen. Zij kunnen zichzelf bijvoorbeeld té afhankelijk maken van hun leiders. Tegelijk is het goed om te onderstrepen dat Christus als Hoofd zelf leiders aanstelt in zijn lichaam. **In het basisprogramma van deze module is leiderschap daarom getypeerd als 'geestelijk, dienend en doortastend'**.

Verder kun je voor het 'hoe' nog eens kijken naar de drie redenen die ik noemde bij het 'waarom' van een gezamenlijke trektocht:

Praktisch zoek je dan naar manieren waarop alle betrokkenen elkaar zo goed mogelijk kunnen versterken bij het bereiken van doelen tijdens jullie pioniersreis. Denk aan de ganzen!

Psychologisch probeer je zo veel mogelijk tegemoet te komen aan behoeften die mensen hebben. Denk aan keuzevrijheid, verbondenheid en van betekenis kunnen zijn. Verschillende mensen hebben deze behoeften in verschillende mate. Maar allemaal hebben we iets daarvan nodig om gemotiveerd te raken en te blijven.

Theologisch maak je als leiders van een proefplek zelf ook deel uit van het 'lichaam'. Christus is daarvan het 'hoofd'. De rol van leiders is om het 'lichaam' te versterken, door 'lichaamsdelen' toe te rusten en voor samenhang te zorgen, gericht op de missie.

Afronding

In deze video heb ik uitgelegd waarom het belangrijk is om leiding te geven aan de pioniersreis als 'gezamenlijke trektocht'. Daarbij heb ik praktische, psychologische en theologische redenen genoemd.

Door mensen mede-eigenaar te maken van de pioniersreis, kom je tot een gezamenlijke trektocht.

Het Afrikaanse gezegde, waar ik nog op terug zou komen, geeft ook een korte samenvatting van mijn verhaal. Dit is de volledige tekst van dat gezegde: **Alleen ga je sneller, maar ... samen kom je verder.**

Met een werkvorm naar keuze kunnen jullie nu verder vormgeven aan jullie eigen pioniersreis als gezamenlijke trektocht. Succes!

Tool voor het bepalen van een vervolgroute

Klik [hier](#) voor een printbare download van de onderstaande tool.
Of teken de tool zelf na op een groot vel papier.

Vervolgroute voor onze proefplek

Thema: _____ Datum routebepaling: _____

Wat willen we bereiken?	Wat hebben we nodig?	Welke concrete stappen gaan we zetten?	Wie is verantwoordelijk?	Wat zijn belangrijke aandachtspunten?

